

PRESEK

List za mlade matematike, fizike, astronome in računalnikarje

ISSN 0351-6652

Letnik 22 (1994/1995)

Številka 2

Strani 110-111

Agata Tiegl:

POPOLNA ZAKLADNICA LOGARITMOV

Ključne besede: novice, Jurij Vega, zgodovina matematike, logaritmi.

Elektronska verzija: <http://www.presek.si/22/1216-Tiegl.pdf>

© 1994 Društvo matematikov, fizikov in astronomov Slovenije

© 2010 DMFA - založništvo

Vse pravice pridržane. Razmnoževanje ali reproduciranje celote ali posameznih delov brez poprejšnjega dovoljenja založnika ni dovoljeno.

POPOLNA ZAKLADNICA LOGARITMOV

Letos mineva dvesto let od izida Vegovega najpopolnejšega in najznamenitejšega dela, velikega desetdecimalnega logaritmovnika, ki je izšel v Leipzigu v latinskem in nemškem jeziku z naslovom: *Thesaurus logarithmorum completus - Vollständige Sammlung grösserer logarithmisch-trigonometrischer Tafeln*.

Delo, ki obsega preko 700 strani, je avtor dovršil na bojišču v Gornjem Porenju. Recenzent, znani matematik A. G. Kästner, je tedaj zapisal: "Ob tem delu pomisli človek na Arhimeda iz Sirakuz in si zaželi, da bi matematik in domovina doživela boljšo usodo." Laskave so bile tudi strokovne ocene. Takrat vodilni astronom Lalande je ob izidu dela zapisal: "Delo je pravi zaklad, s katerim je Vega storil znanosti veliko uslugo." Matematik Klügel pa je v *Mathematisches Wörterbuch* zapisal: "Delo zasluži naslov: *Zakladnica vseh logaritmov*."

V knjigi je Vega izboljšal, na novo uredil, razširil in združil dve pomembni in takrat že redki Vlackovi deli: *Arithmetica Logarithmica* (Gouda, 1628) in *Trigonometria artificialis* (Gouda, 1633). Takrat so imeli v Evropi od teh dveh del le še skrajšane ponatise, vse zahtevnejša praksa pa je tudi že pokazala mnoge njune pomanjkljivosti, zlasti napačno izračunane logaritme in neugodno razporeditev.

V Vegovem delu je nakopičenega veliko gradiva, tako Briggsovi logaritmi naravnih števil od 1 do 100.999 na 10 decimalk in logaritmi trigonometričnih funkcij, tudi na 10 decimalk. Poleg tega vsebuje še Wolframovo tabelo naravnih logaritmov praštevil na 48 decimalk in razne druge tabele ter zbirke obrazcev.

Delo pa ni samo ponatis, ampak sta bila oba izvirnika skrbno in temeljito na novo preračunana, številne napake pa odpravljene.

Na koncu prvega poglavja je baron Vega dostavil logaritme števil od 100.000 do 100.999, v drugem poglavju pa je logaritme trigonometrijskih funkcij razširil na vsako sekundo za prvi dve stopnji. Dodal je precej svojega gradiva, na primer število π , izračunano na 140 decimalk; ta zapis je nekoliko spremenjen in izboljššan posnetek razprave, ki jo je Vega poslal pet let prej časopisu petrograjske Akademije.

In še drobna zanimivost: Osrednja matematična knjižnica v Ljubljani hrani izvod prve izdaje Vegovega Thesaurusa, ki si ga je pridobila z antikvarnim nakupom pred 24 leti. Knjiga nima pečatov kakih drugih knjižnic, pač

pa je na spodnjem delu prvega lista podpis G. S. Ohm. Kar radi bi verjeli, da je bila ta knjiga nekoč last slavnega fizika. - *Vsaka knjiga ima svojo usodo ... (latinski pregovor).*

Agata Tiegl
